

Urszula Ruszkowska

Chełm - Bieławin. Stanowisko 1

Informator Archeologiczny : badania 13, 149-151

1979

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

BRODNIA
woj. sieradzkie
Stanowisko 15

patrz
okres halsztacki

BRZEŚĆ KUJAWSKI
woj. włocławskie
Stanowisko 3

patrz
neolit

CHEŁM-BIEŁAWIN
Stanowisko 1

Muzeum Okręgowe
w Chełmie

Badania prowadziła mgr Urszula Ruszkowska.
Finansował Wydział Kultury i Sztuki Urzędu
Wojewódzkiego w Chełmie. Drugi sezon badań.
Gródek z wieżą murowaną wczesnośredniowiecz-
ny i średniowieczny.

Wykop II o wymiarach 8 x 2 m usytuowano na przedłużeniu wykopu I z 1976 r., na zachód od niego. Objął on swym zachodnim zasięgiem południowo-wschodni uszkodzony narożnik wieży na przestrzeni 1 x 1 m. U stóp narożnika na głębokości 90-110 cm znajduje się odsadzka ławy kamiennej szerokości ok. 120 cm, składającej się z jednej warstwy bruku przeważnie wapiennego, z nielicznym glaukonitem, spojonego zaprawą wapienną. Mur musiał w tym miejscu być już kiedyś odsłonięty, ponieważ przykrywał go przemieszany gruz z bardzo nielicznym materiałem ceramicznym i kostnym. Pierwotny układ warstw zachował się we wschodniej części wykopu i częściowo nawiązuje do wykopu z 1976 r. Kontynuowana tu jest szara, sypka ziemia z gruzem, ceramiką z X-XIII w. i kośćmi mięszości 30-60 cm oraz szaroczarna ziemia z bardzo licznymi krzemieniami i żwirem, będąca zapewne humusem pierwotnym, mięszości 40-90 cm, posiadająca jedynie w stropie nieliczny materiał zabytkowy; warstwa ta podścielała ławę kamienną przy murze, a pod nią występował calec w postaci margla.

Najbogatszy w obserwacje był wykop IV o wymiarach 8 x 4 m usytuowany w poprzek południowego muru wieży, w odległości 2 m od wykopu II. Mur wieży ukazał się ukośnie pod warstwą gruzowiska na głębokości 30-35 cm i przedzielił wykop na dwa odcinki: odcinek A przed zewnętrznym licem muru i odcinek B za wewnętrznym licem muru. Strop muru jest nierówny, uszkodzony skutkiem eksploatacji. Szerokość muru bez ławy kamiennej wynosi 165 cm. Odsadzka pojawia się na głębokości 80-105 cm w odcinku A, ma 20-30 cm szerokości, a głębokość ławy do stopy fundamentowej wynosi 30-40 cm. Ława jest tu zbudowana z dwóch warstw bruku. Obok rysuje się rów fundamentowy o szerokości 40 cm i głębokości 30 cm, wypełniony gruzem. Wewnątrz wieży w odcinku B odsadzka jest na głębokości 90 cm, ma szerokość 60-70 cm i głębokość do stopy fundamentowej 20-25 cm. Rów fundamentowy ma szerokość 30-75 cm i głębokość 35 cm i jest wypełniony jasnobezową ziemią /warstwa VI/. Zarówno mur, jak i ławy zbudowane są z nieciosanych lub

bardzo lekko obciosanych dużych głazów wapiennych, sporadycznie innych, lecz nie glaukonitowych. Używano zaprawy wapiennej. Wewnętrzne lico muru jest rapowane.

Stratygrafia warstw kulturowych układała się następująco:

Odcinek A

- I a - gruzowisko dosyć zwarte zmieszane z szarą ziemią obejmujące niemal cały odcinek prócz części południowo-wschodniej, miąższości 130 cm, zawierało nieliczną ceramikę i kości,
- I b - rumowisko złożone ze zwartych dużych i małych kamieni wapiennych i sporadycznie glaukonitowych, niekiedy spojonych zaprawą wapienną, widoczne jedynie w profilu wschodnim, miąższość ok. 90 cm,
- II - zbita twarda, trudna w eksploatacji szaroczarna ziemia, przemieszana z ułamkami cegły i zaprawy, z drobnym gruzem, wkładką piasku glaukonitowego, datowana nieliczną ceramiką na XIV-XVII w. /?/, widoczna w części południowo-wschodniej, miąższości 130 cm,
- III - czarna, sprasowana ziemia z nielicznymi ułamkami cegły, kości i ceramiki średniowiecznej lub nowożytnej, zalegającej pod warstwą I i II i fragmentarycznie widoczna we wszystkich trzech profilach; równo odcina się od rowu fundamentowego; miąższość 5-30 cm,
- IV - humus pierwotny - brunatna twarda ziemia, podścielająca poprzednie warstwy, miąższości 10-30 cm,
- V - sypki piasek drobnoziarnisty, segregowany, barwy szarozółtej, miąższości - 5-15 cm,
- VI - gruby żwir z krzemieniami w ciemnobrunatnej ziemi, miąższości 7-33 cm,
- VII - biały margiel, pojawiający się na głębokości 170-190 cm.

Odcinek B

- I - gruzowisko złożone z różnej wielkości kamieni wapiennych i sporadycznie glaukonitowych, zaprawy, ułamków cegieł w szarej sypkiej ziemi, w części wschodniej przedzielonej dawnym humusem /sprzed zniszczenia północnej ściany wieży przez Niemców w 1944 r. /, z kośćmi zwierzęcymi i ceramiką z połowy X-poł. XIII w., miąższości przy wewnętrznym lico muru 35-70 cm, a przy profilu północnym 75-110 cm /miejscami graniczy tu z warstwą VII/,
- II - żółtobrunatna ziemia z gliną i nielicznym gruzem oraz soczewkowatymi wkładkami różowawej wapiennej zaprawy w stropie, datowana bardzo liczną ceramiką, dwoma fragmentami bransolet szklanych na połowę X-poł. XIII w., miąższość 12-30 cm,

- III - intensywnie czarna spalenizna z nielicznymi węglami drzewnymi, zawierająca liczne kości i ceramikę z poł. X-poł. XIII w., miąższości ok. 5 cm,
- IV - piasek beżowożółty, sypki z nieliczną ceramiką z poł. X - poł. XIII wieku, miąższości ok. 10 cm,
- V - kruszywo wapienne z zaprawą wapienną oraz wkładką zielonego piasku glaukonitowego w stropie, miąższość 5-30 cm,
- VI - jasnobieżowa ziemia, jako wypełnisko rowu fundamentowego oraz resztki hałdy z tegoż rowu widoczne w profilu zachodnim, zawierająca ceramikę i 2 fragmenty bransolet szklanych z poł. X - poł. XIII w. oraz kości zwierzęce, miąższość 15-35 cm,
- VII - czarna, przepalona, twarda ziemia równo odcinająca się od rowu fundamentowego i nienaruszona na całym pozostałym odcinku, miąższości ok. 20 cm. W jej spągu na tle warstwy następnej zarysowała się bardzo wyraźnie jama kształtu owalnego, wchodząca w profil północny. Na głębokości ok. 115 cm jama ma długość przy samym profilu ok. 160 cm i sięga ok. 100 cm w głąb odcinka. Miąższość jamy ok. 40 cm. Wypełnisko identyczne jak warstwa VII. Zarówno warstwa VII, jak i jama zawierały ceramikę typu chodlikowskiego z VIII-DX w.,
- VIII - humus pierwotny w postaci brunatnej ziemi z nieliczną ceramiką z VIII-IX w. w stropie.

Ponadto wyróżniono jeszcze calcowe warstwy IX-XI synchroniczne z warstwami V-VII w odcinku A, podobnie jak warstwa VIII odpowiada warstwie IV w odcinku A. Odcinek B wyeksploatowano do głębokości ok. 2 m.

Wykop III o wymiarach 1 x m i V o wymiarach 3 x 4 m usytuowano na płaskiej łące bez gruzowiska, w odległości 10-12 m od zachodniej ściany wieży, naprzeciw jej narożników. Oba wykopy zawierają szaroczną, mało spoiłą warstwę kulturową, w stropie lekko szumusowaną, w spągu nierówną, porytą kretowinami i przemieszaną z calcem miąższości w wyk. III 70-90 cm, w wyk. V ok. 45 cm. Zawierała ona bardzo liczną ceramikę przeważnie średniowieczną i nowożytną i nieliczną wczesno-średniowieczną oraz kości zwierzęce. Pod nią występowały warstwy calcowe w postaci piasku, grubego żwiru i miejscami margla przemieszanego z mułem i iłem na głębokości 60-70 cm w wyk. V.

Materiały przechowywane są w Muzeum Okręgowym w Chełmie.

CZARNORZEKI, gm. Korczyna
woj. krośnieńskie
Stanowisko 2

Muzeum Okręgowe
w Krośnie

Badania prowadziła mgr Elżbieta Pohorska-Kleja. Finansował WKZ w Krośnie. Drugi sezon badań. Cmentarzysko kurhanowe wczesno-średniowieczne.